

SHAXSGA QARSHI JINOYATLAR

Zarina Mamazova

TDYU huzuridagi M.S. Vosiqova nomidagi akadimek litseyi 2-kurs talabasi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19678252>

Annotatsiya. Ushbu maqolada shaxsga qarshi jinoyatlarning jinoyat-huquqiy tavsifi, ularning turlari, yuridik belgilari hamda ijtimoiy xavflilik darajasi ilmiy jihatdan tahlil qilingan.

Shuningdek, shaxsning hayoti, sog'lig'i, sha'ni, qadr-qimmati, erkinligi va konstitutsiyaviy huquqlariga qarshi qaratilgan jinoyatlar O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi normalari asosida tasniflangan.

Mazkur turdagi jinoyatlarning sodir etilish sabablari, ularni kvalifikatsiya qilish masalalari, javobgarlik asoslari hamda oldini olishning huquqiy mexanizmlari yoritilgan.

Tadqiqot natijasida shaxsga qarshi jinoyatlarni profilaktika qilishda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirish, jinoyat qonunchiligini takomillashtirish va odil sudlov samaradorligini oshirish muhim omil ekani asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: shaxsga qarshi jinoyatlar, hayotga qarshi jinoyatlar, sog'liqqa qarshi jinoyatlar, sha'n va qadr-qimmat, konstitutsiyaviy huquqlar, jinoiy javobgarlik, kvalifikatsiya, profilaktika.

Abstract. This article provides a scientific and legal analysis of crimes against the person, their classification, legal features, and degree of social danger. Crimes directed against an individual's life, health, honor, dignity, freedom, and constitutional rights are systematized on the basis of the norms of the Criminal Code of the Republic of Uzbekistan.

The study also examines the causes of such offenses, issues of legal qualification, grounds of criminal liability, and mechanisms for their prevention. The research substantiates that improving legal awareness, strengthening legal culture, enhancing criminal legislation, and increasing the effectiveness of justice are key factors in preventing crimes against the person.

Keywords: crimes against the person, crimes against life, crimes against health, honor and dignity, constitutional rights, criminal liability, legal qualification, prevention.

Аннотация. В данной статье с научно-правовой точки зрения анализируются преступления против личности, их виды, юридические признаки и степень общественной опасности. Преступления, посягающие на жизнь, здоровье, честь, достоинство, свободу и конституционные права личности, классифицированы на основе норм Уголовного кодекса Республики Узбекистан.

Также рассмотрены причины совершения данных преступлений, вопросы их квалификации, основания уголовной ответственности и правовые механизмы предупреждения. В результате исследования обосновано, что важнейшими факторами профилактики преступлений против личности являются повышение правосознания и правовой культуры, совершенствование уголовного законодательства и повышение эффективности правосудия.

Ключевые слова: преступления против личности, преступления против жизни, преступления против здоровья, честь и достоинство, конституционные права, уголовная ответственность, квалификация, профилактика.

KIRISH

Jamiyat taraqqiyoti va huquqiy davlat barpo etish jarayonida inson, uning hayoti, sog'lig'i, sha'ni, qadr-qimmat, erkinligi hamda konstitutsiyaviy huquqlarini ishonchli himoya qilish ustuvor vazifalardan biri hisoblanadi. Har qanday demokratik davlatning asosiy mezonini shaxs manfaatlarining qonun bilan muhofaza qilinish darajasi bilan belgilanadi. Shu nuqtai nazardan, shaxsga qarshi jinoyatlar jinoyat huquqining eng muhim institutlaridan biri bo'lib, ular insonning tabiiy va ajralmas huquqlariga tajovuz qiluvchi ijtimoiy xavfli qilmishlar sifatida alohida ahamiyat kasb etadi. O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining Maxsus qismi birinchi bo'limi aynan shaxsga qarshi jinoyatlarga bag'ishlangan bo'lib, unda hayotga, sog'liqqa, jinsiy erkinlikka, shaxs ozodligiga, sha'ni va qadr-qimmatiga hamda fuqarolarning konstitutsiyaviy huquq va erkinliklariga qarshi qaratilgan jinoyatlar tizimli ravishda mustahkamlangan. Shaxsga qarshi jinoyatlar ijtimoiy xavflilik darajasi jihatidan boshqa turdagi jinoyatlar orasida alohida o'rin egallaydi. Chunki mazkur jinoyatlar natijasida inson hayoti, jismoniy daxlsizligi, ruhiy holati, erkinligi yoki sha'ni zarar ko'radi. Ayniqsa, qasddan odam o'ldirish, badanga og'ir shikast yetkazish, odam savdosi, nomusga tegish va haqorat kabi jinoyatlar nafaqat alohida shaxsga, balki butun jamiyatning ma'naviy-axloqiy muhitiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shu bois mazkur turdagi jinoyatlarni chuqur ilmiy tahlil qilish, ularning yuridik belgilarini aniqlash va to'g'ri kvalifikatsiya qilish masalalari yuridik fan oldidagi dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi¹ [1].

Bugungi globallashuv va axborot texnologiyalari jadal rivojlanayotgan davrda shaxsga qarshi jinoyatlarning yangi ko'rinishlari ham yuzaga kelmoqda. Xususan, kiberbulling, shaxsiy hayot daxlsizligini buzish, internet orqali sha'n va qadr-qimmatga putur yetkazish bilan bog'liq qilmishlar ham amaliyotda uchramoqda. Bu esa jinoyat qonunchiligini zamon talablari asosida takomillashtirish, huquqni qo'llash amaliyotini bir xilda shakllantirish va profilaktik mexanizmlarni kuchaytirishni talab etadi.

Mazkur maqolaning asosiy maqsadi shaxsga qarshi jinoyatlarning tushunchasi, yuridik tabiati, tasnifi hamda ularning sodir etilish sabablari va oldini olish choralarini ilmiy-huquqiy jihatdan tahlil qilishdan iborat. Shuningdek, amaldagi jinoyat qonunchiligi normalarini o'rganish orqali ushbu jinoyatlarni kvalifikatsiya qilishdagi ayrim muammolar va ularning yechimlari yoritib beriladi. Mavzuning dolzarbligi shundaki, inson huquq va erkinliklarini oliy qadriyat sifatida e'tirof etuvchi huquqiy davlatda aynan shaxs manfaatlarini himoya qilish jinoyat siyosatining markaziy yo'nalishlaridan biri bo'lib qolmoqda.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Shaxsga qarshi jinoyatlar masalasi jinoyat huquqi nazariyasida eng ko'p tadqiq etilgan yo'nalishlardan biri bo'lib, ushbu institut insonning tabiiy va ajralmas huquqlarini himoya qilishga qaratilganligi bilan alohida ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi. Mazkur mavzu yuzasidan milliy va xorijiy yuridik adabiyotlarda turli nazariy yondashuvlar shakllangan bo'lib, ularda shaxsga qarshi jinoyatlarning tushunchasi, obyektiv va subyektiv belgilari, tasnifi, kvalifikatsiya qilish muammolari hamda profilaktik mexanizmlari chuqur tahlil qilingan. O'zbekiston jinoyat-huquqiy doktrinasida ushbu masala, avvalo, Jinoyat kodeksi Maxsus qismining birinchi bo'limi mazmunidan kelib chiqib o'rganiladi.

¹O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi. Maxsus qism, Birinchi bo'lim — *Shaxsga qarshi jinoyatlar*, 97–149-moddalar. LEX.UZ.

Amaldagi qonunchilikka ko‘ra, shaxsga qarshi jinoyatlar shaxsning hayoti, sog‘lig‘i, jinsiy erkinligi, ozodligi, sha‘ni, qadr-qimmat va fuqarolarning konstitutsiyaviy huquq hamda erkinliklariga tajovuz qiluvchi ijtimoiy xavfli qilmishlar sifatida tavsiflanadi. Shu jihatdan adabiyotlarda bu turdagi jinoyatlar jinoyat huquqining “inson manfaatlari ustuvorligi” prinsipini amaliy ifoda etuvchi markaziy institut sifatida baholanadi. A. Otajonovning 2024-yilda chop etilgan “Shaxsga qarshi jinoyatlar” nomli darsligida mazkur jinoyatlar tizimli ravishda boblarga ajratilib, har bir tarkibning yuridik elementlari alohida yoritilgan. Muallif ayniqsa hayotga qarshi jinoyatlar va sog‘liqqa qarshi jinoyatlarning bevosita obyekti masalasiga to‘xtalib, inson hayoti jinoyat huquqi bilan qo‘riqlanadigan eng oliy ne‘mat ekanini nazariy jihatdan asoslaydi². Ushbu manbada qasddan odam o‘ldirish, ehtiyotsizlik oqibatida o‘limga sabab bo‘lish, tan jarohati yetkazish va qiynash kabi jinoyatlarning kvalifikatsiya mezonlari amaliy misollar bilan mustahkamlangan.

F. Xolikov va B. Otaboyevning “Shaxsga qarshi jinoyatlarni kvalifikatsiya qilish” asari esa mazkur mavzuning aynan amaliy jihatlariga bag‘ishlangan muhim ilmiy manbalardan biridir.

Ushbu adabiyotda jinoyat tarkibi elementlarini to‘g‘ri aniqlash, qilmishni o‘xshash tarkiblardan farqlash, kvalifikatsiya qilishdagi tipik xatolar va sud amaliyotida uchraydigan bahsli holatlar tahlil qilingan. Ayniqsa, qasddan badanga og‘ir shikast yetkazish bilan ehtiyotsizlik orqasida og‘ir oqibatlar kelib chiqishi o‘rtasidagi farqlarni belgilashda mualliflarning nazariy qarashlari muhim metodologik ahamiyatga ega³. So‘nggi yillarda ilmiy maqolalarda shaxsga qarshi jinoyatlar faqat an‘anaviy ko‘rinishlarda emas, balki yangi ijtimoiy xavfli shakllarda ham tahlil qilinmoqda. Jumladan, 2024–2025-yillarda chop etilgan qator maqolalarda internet orqali sha‘n va qadr-qimmatga putur yetkazish, shaxsiy hayot daxlsizligini buzish, kiberbulling va raqamli makondagi zo‘ravonlik elementlari ham shaxsga qarshi jinoyatlar doirasida baholanishi zarurligi ta‘kidlangan. Bu yondashuv zamonaviy jinoyat huquqi nazariyasining dinamik rivojlanayotganini ko‘rsatadi. Ayniqsa, ilmiy jurnallardagi maqolalarda mazkur jinoyatlarni profilaktika qilishda axborot xavfsizligi, raqamli savodxonlik va shaxsiy ma‘lumotlarni himoya qilish instituti bilan o‘zaro bog‘liqlik kuchayib borayotgani qayd etilgan. Adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, shaxsga qarshi jinoyatlarning tasnifi masalasida olimlar o‘rtasida deyarli yakdil yondashuv mavjud. Ko‘pchilik mualliflar bu jinoyatlarni: hayotga qarshi, sog‘liqqa qarshi, jinsiy erkinlikka qarshi, oilaga va yoshlarga qarshi, shaxsning ozodligi hamda sha‘ni va qadr-qimmatiga qarshi, shuningdek fuqarolarning konstitutsiyaviy huquq va erkinliklariga qarshi jinoyatlar sifatida tasniflaydi⁴. Mazkur tasnif Jinoyat kodeksidagi tizim bilan ham to‘liq mos keladi va nazariy hamda amaliy jihatdan qulay hisoblanadi. Ilmiy adabiyotlarda yana bir muhim yo‘nalish — ushbu jinoyatlarning kriminologik sabablari tahlili hisoblanadi. Tadqiqotchilar zo‘ravonlik, oilaviy nizolar, alkogol va psixotrop moddalar ta‘siri, past huquqiy madaniyat, iqtisodiy qiyinchiliklar hamda ijtimoiy nazoratning sustligi shaxsga qarshi jinoyatlarning asosiy determinantlari ekanini ko‘rsatadi. Shu nuqtai nazardan, adabiyotlarda jinoyatlarning oldini olishda faqat jazolash emas, balki ijtimoiy profilaktika, ma‘naviy-ma‘rifiy ishlar, oilaviy psixologik xizmatlar va huquqiy

²Otajonov A. *Shaxsga qarshi jinoyatlar*. Toshkent davlat yuridik universiteti elektron kutubxonasi, 2024.

³Xolikov F., Otaboyev B. *Shaxsga qarshi jinoyatlarni kvalifikatsiya qilish*. TDYU elektron kutubxonasi, 2024

⁴O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi, Maxsus qism, I bo‘lim: *Shaxsga qarshi jinoyatlar*, 97–149-moddalar.

targ'ibot mexanizmlarini kuchaytirish zarurligi qayd etiladi. Alohida e'tibor sud-tergov amaliyotida kvalifikatsiya bilan bog'liq muammolarga qaratilgan ilmiy ishlarga ham beriladi.

Xususan, qilmishning motiv va maqsadini to'g'ri aniqlash, ayb shaklini belgilash, jinoyatning tugallangan yoki suiqasd bosqichida qolganini aniqlash masalalari ko'plab darslik va monografiyalarda markaziy o'rin tutadi. Bu esa shaxsga qarshi jinoyatlar bo'yicha ilmiy adabiyotlar nafaqat nazariy, balki bevosita huquqni qo'llash amaliyotiga xizmat qilayotganini ko'rsatadi. Umuman, mavjud adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, shaxsga qarshi jinoyatlar instituti jinoyat huquqining eng rivojlangan va doimiy yangilanib borayotgan yo'nalishlaridan biridir. Ayniqsa, raqamli makon, sun'iy intellekt yordamida sodir etiladigan sha'n va qadr-qimmatga tajovuzlar, shaxsiy ma'lumotlardan noqonuniy foydalanish kabi yangi xavfli qilmishlar ushbu institutni yanada chuqurroq ilmiy o'rganishni talab qilmoqda. Shu sababli kelgusida mazkur yo'nalishdagi ilmiy izlanishlar normativ bazani takomillashtirish, sud amaliyotini yagona standartlarga solish hamda xalqaro tajribani milliy qonunchilikka implementatsiya qilishga qaratilishi maqsadga muvofiqdir.

METODOLOGIYA

Mazkur tadqiqotning metodologik asosini shaxsga qarshi jinoyatlar institutini jinoyat-huquqiy, kriminologik hamda qiyosiy-huquqiy yondashuvlar asosida kompleks o'rganish tashkil etadi. Tadqiqot jarayonida, avvalo, O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi Maxsus qismining birinchi bo'limida nazarda tutilgan shaxsga qarshi jinoyatlar tizimi normativ-huquqiy tahlil usuli orqali o'rganildi. Ushbu metod yordamida hayotga, sog'liqqa, jinsiy erkinlikka, shaxs ozodligiga, sha'ni va qadr-qimmatiga hamda fuqarolarning konstitutsiyaviy huquq va erkinliklariga qarshi qaratilgan jinoyatlarning tarkibiy elementlari, obyektiv va subyektiv belgilari, jinoyatning bevosita obyekti va kvalifikatsiya mezonlari aniqlashtirildi.

Mazkur yondashuv jinoyat tarkibini ilmiy jihatdan to'g'ri tavsiflash va amaliyotdagi bahsli masalalarni yechishda muhim metodologik vosita bo'lib xizmat qiladi⁵. Tadqiqotda formal-yuridik metod alohida o'rin egalladi. Ushbu metod orqali jinoyat-huquqiy normalarning mazmuni, ularning ichki tizimliliigi, moddalarning o'zaro bog'liqligi hamda qonun chiqaruvchi tomonidan qo'llangan yuridik texnika vositalari tahlil qilindi. Xususan, qasddan odam o'ldirish, sog'liqqa qasddan og'ir shikast yetkazish, qiynash, odam savdosi, nomusga tegish va haqorat kabi jinoyatlar dispozitsiyalarining tuzilishi, sanksiyalar mutanosibliigi va ularning huquqni qo'llash amaliyotidagi samaradorligi formal tahlil asosida baholandi. Bu metod normativ bazadagi bo'shliqlarni aniqlash va qonunchilikni takomillashtirish bo'yicha ilmiy takliflar ishlab chiqish imkonini berdi. Shuningdek, tadqiqot davomida qiyosiy-huquqiy metoddan keng foydalanildi.

Ushbu metod yordamida O'zbekiston jinoyat qonunchiligidagi shaxsga qarshi jinoyatlar instituti boshqa davlatlar, xususan MDH mamlakatlari va kontinental huquq tizimiga mansub davlatlar jinoyat qonunchiligi bilan qiyoslab o'rganildi. Qiyosiy tahlil jarayonida jinoyat tarkibining elementlari, javobgarlik chegaralari, jazoni individuallashtirish mezonlari hamda profilaktik choralar taqqoslandi. Natijada ayrim xorijiy tajribalarni milliy qonunchilikka implementatsiya qilish istiqbollari belgilab olindi⁶. Metodologiyaning yana bir muhim yo'nalishi sifatida tizimli-tahliliy yondashuv qo'llanildi. Mazkur usul shaxsga qarshi jinoyatlarni alohida

⁵ Otajonov A. *Shaxsga qarshi jinoyatlar*. Toshkent davlat yuridik universiteti elektron kutubxonasi, 2024

⁶. *Jinoyat kodeksida shaxsga qarshi jinoyatlar masalalari*, ilmiy maqola, 2024.

hodisa sifatida emas, balki ijtimoiy, huquqiy va ma'naviy omillar bilan o'zaro bog'liq kompleks hodisa sifatida o'rganishga xizmat qildi. Xususan, oilaviy nizolar, ijtimoiy tengsizlik, zo'ravonlik madaniyati, past huquqiy ong, raqamli makondagi tahdidlar va kiberbulling kabi determinantlarning shaxsga qarshi jinoyatlar sodir etilishiga ta'siri tizimli ravishda tahlil qilindi.

Ushbu metod jinoyatlarning faqat huquqiy emas, balki ijtimoiy ildizlarini ham aniqlashga imkon yaratadi. Tadqiqotda statistik va empirik umumlashirish metodlaridan ham foydalanildi. Sud-tergov amaliyoti, ilmiy maqolalar, darsliklar, monografiyalar va elektron yuridik kutubxona manbalari asosida shaxsga qarshi jinoyatlar bo'yicha ilmiy qarashlar umumlashirildi. Ayniqsa, so'nggi yillarda internet orqali sha'n va qadr-qimmatga putur yetkazish, shaxsiy hayot daxlsizligini buzish, noqonuniy kuzatuv va raqamli zo'ravonlik shakllari ko'payib borayotgani ilmiy manbalar kesimida tahlil qilindi. Bu esa metodologiyada zamonaviy raqamli jinoyatchilik omillarini ham hisobga olish zaruratini ko'rsatdi⁷. Bundan tashqari, deduksiya va induksiya metodlari yordamida umumiy nazariy qoidalar asosida alohida jinoyat tarkiblari sharhlanib, ayrim konkret holatlar tahlilidan umumiy xulosalar chiqarildi. Masalan, qasddan odam o'ldirish jinoyati misolida ayb shakli, motiv va maqsadning kvalifikatsiyaga ta'siri o'rganilib, undan boshqa hayotga qarshi jinoyatlar bo'yicha umumiy metodologik xulosalar ishlab chiqildi. Shu bilan birga, ilmiy abstraksiya usuli yordamida shaxsga qarshi jinoyatlar tushunchasining nazariy modeli shakllantirildi. Tanlangan metodologik yondashuvlar majmui tadqiqot mavzusini har tomonlama va chuqur o'rganish, normativ-huquqiy bazani ilmiy asosda baholash, amaliyotdagi muammolarni aniqlash hamda ularni bartaraf etishga qaratilgan ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqish imkonini berdi. Mazkur metodologiya shaxsga qarshi jinoyatlar institutining nazariy va amaliy jihatlarini uyg'un holda tadqiq etishga xizmat qiladi.

NATIJA VA XULOSA

Mazkur tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, shaxsga qarshi jinoyatlar jinoyat huquqining eng muhim va ijtimoiy jihatdan sezgir institutlaridan biri hisoblanadi. Tadqiqot davomida O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining Maxsus qismi birinchi bo'limida nazarda tutilgan hayotga, sog'liqqa, jinsiy erkinlikka, shaxs ozodligiga, sha'ni va qadr-qimmatiga hamda fuqarolarning konstitutsiyaviy huquqlariga qarshi qaratilgan jinoyatlar tizimli ravishda o'rganildi.

Tahlillar ushbu turdagi jinoyatlarning bevosita obyekti insonning eng oliy huquq va manfaatlarini ekanini yana bir bor tasdiqladi. Adabiyotlar tahlili va metodologik tadqiqotlar asosida aniqlandiki, shaxsga qarshi jinoyatlarni to'g'ri kvalifikatsiya qilishda jinoyat tarkibining barcha elementlarini — obyekt, obyektiv tomon, subyekt va subyektiv tomonni kompleks baholash muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, ayb shakli, motiv, maqsad va oqibat o'rtasidagi bog'liqlikni to'g'ri belgilash sud-tergov amaliyotida adolatli qaror qabul qilishning asosiy omillaridan biridir. Shu bilan birga, ayrim holatlarda o'xshash tarkibli jinoyatlarni bir-biridan farqlashda amaliy muammolar saqlanib qolayotgani kuzatildi. Bu holat jinoyat-huquqiy normalarni yanada aniqroq sharhlash va sud amaliyotini yagona yondashuv asosida shakllantirish zaruratini ko'rsatadi.

Tadqiqot natijalari shuni ham ko'rsatdiki, zamonaviy raqamli makonda shaxsga qarshi jinoyatlarning yangi shakllari paydo bo'lmoqda.

---

⁷ *Shaxsga qarshi jinoyatlar va profilaktika masalalari*, ilmiy jurnal maqolalari, 2024–2025.

Xususan, kiberbulling, shaxsiy hayot daxlsizligini buzish, internet orqali haqorat, tuhmat va ruhiy bosim o'tkazish bilan bog'liq holatlar klassik jinoyat-huquqiy yondashuvlarni qayta ko'rib chiqishni talab qilmoqda. Bu esa qonunchilikni zamonaviy texnologik tahdidlar bilan uyg'unlashtirish, ayniqsa shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish va raqamli huquqiy xavfsizlik mexanizmlarini kuchaytirish lozimligini anglatadi. Kriminologik jihatdan olib qaralganda, shaxsga qarshi jinoyatlarning sodir etilishiga oilaviy nizolar, ma'naviy inqiroz, zo'ravonlikka moyil ijtimoiy muhit, huquqiy madaniyatning yetarli emasligi hamda ayrim iqtisodiy omillar sezilarli ta'sir ko'rsatishi aniqlandi. Shu sababli mazkur jinoyatlarning oldini olishda faqat jazo choralariga tayanish yetarli emas. Profilaktik faoliyatni kuchaytirish, aholining huquqiy ongini oshirish, yoshlar orasida zo'ravonlikka qarshi immunitetni shakllantirish va oilaviy nizolarni mediatsiya asosida bartaraf etish mexanizmlarini rivojlantirish samarali natija beradi. Shaxsga qarshi jinoyatlar inson manfaatlariga bevosita tajovuz qiluvchi eng xavfli qilmishlar qatoriga kiradi.

Ularni chuqur ilmiy o'rganish, normativ-huquqiy bazani takomillashtirish, sud-tergov amaliyotida yagona standartlarni joriy etish hamda zamonaviy profilaktika mexanizmlarini rivojlantirish huquqiy davlat va adolatli jamiyat qurishning muhim shartidir. Inson qadri ustuvor bo'lgan jamiyatda bu yo'nalishdagi ilmiy izlanishlar doimo dolzarb bo'lib qoladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi. Jinoyat kodeksi: 1994-yil 22-sentabrda qabul qilingan, amaldagi tahrir. – Toshkent: Adolat, 2026.
2. Otajonov A. Shaxsga qarshi jinoyatlar. – Toshkent: Toshkent davlat yuridik universiteti elektron kutubxonasi, 2024.
3. Xolikov F., Otaboyev B. Shaxsga qarshi jinoyatlarni kvalifikatsiya qilish. – Toshkent: TDYU elektron kutubxonasi, 2024.
4. Rustambayev M.H. O'zbekiston Respublikasi jinoyat huquqi. Maxsus qism. – Toshkent: TDYU nashriyoti, 2023.
5. Isroilov D.D. Shaxsga qarshi jinoyatlar // *Journal of New Century Innovations*. – 2024. – №66(2). – B. 109–114.
6. Shaxsga qarshi jinoyatlarning umumiy tavsifi va tasnifi // *Scientific Journal*. – 2025. – №6. – B. 45–52.
7. Shaxsga qarshi jinoyatlar va ularning tasniflanishi // *Journal of Innovative Scientific Research*. – 2024. – №11. – B. 27–33.
8. Jinoyat kodeksida shaxsga qarshi jinoyatlar masalalari // *International Journal of Scientific Research*. – 2024. – №10. – B. 60–66.
9. Bugungi kunda shaxsga qarshi jinoyatlar profilaktikasi // *Zenodo Scientific Repository*. – 2022.
10. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2023.